

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב ס ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושמונה

כ"א

כ" תצא (תשכ"ט)

- א. י"א - כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך
- י"א - וראית בשביה אשה יפת תאר וחשקת בה
- י"ב - והבאתה אל תוך ביתך ועשתה את צפרניה
- י"ג - והסירה את שמלת שביה מעליה ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה
- ושבית שביו
- ולקחת לך לאשה וגלתה את ראשה
- וישבה בביתך והיתה לך לאשה
- הסבר כיצד נגמרים כל משפטי התנאי ובאיזו מלה פותח המשפט הראשי, בלשון קדמונינו; היכן פותחת "תשובת התנאי"?

ב. בטעם מצות אשת יפת תאר:

הרמב"ם מורה נבוכים ג' מ"א:

ומה שכלל אותו גם כן זה הספר (ספר שופטים שהוא חלק מספר משנה - תורה להרמב"ם) דין אשת יפת תאר.

וידעת אמרם (=חז"ל) "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע" ועם זה יש בכלל זאת המצוה מן המדות הטובות שצריך שיתנהגו בהם והוא, שאע"פ שגבר יצרו עליו ולא יוכל לסבול ולכופף את יצרו, צריך שייחדנה במקום נסתר והוא אמרו "אל תוך ביתך" ואין מותר לו שילחצנה במלחמה, כמו שבארו שם שאין מותר לבעולה פעם שניה עד שינוח אבלה ותשקוט יאונה ואין מונעין אותה מלהתאבל ומן הבכי ולא מהסנע מן הרחיצה כמו שכתוב "ובכתה את אביה ואת אמה".

כי לבעלי האבל מנוחה בבכיה ועוררם אבלם עד שיחלשו כחות הגוף מסבול המסרד יהוא הנפשי, כמו שלבעלי השמחה מנוחה במיני השחוק. ומפני זה חמלה התורה עליה ושם הרשות בידה מכל זה עד שתלאה מן הבכי ומן האבל. וכבר ידעת שהוא בעלה גוויותה וכן כל השלושים יום תחזיק בתורתה בפרהסיא ואפילו בעבודה זרה, ולא יחלקו עליה באמונה עד הזמן ההוא. ועם זה - אם לא ישיבנה אל חוקי התורה, לא תימכר ולא יעבוד בה.

1. הסבר את הבטוי "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע"?
2. הידועות לך עוד מצוות שאפשר לפרש טעמן בדרך זו?
3. מדוע אומר הרמב"ם אחרי הביאו את כסוים הנ"ל של חז"ל ("לא דברה תורה וכו'") "ועם זה יש בכלל זאת המצוה מן המדות הטובות". למה מקשר הוא בין שני הטעמים במלים "ועם זה"?
4. מה הטעם הכללי של הצוויים השונים בהתייחסות הישראלי לשבוייה לפי דעת הרמב"ם.

ג. י"ב. והבאת אל תוך ביתך וגלתה את ראשה ועשתה את צפרניה.

העמק דבר ד"ה והבאת אל תוך ביתך.
לשון "תוך" מלמדנו כונה שניה בהבאה זו, שיכניסנה להנהגות ביתך ללמוד מנהג יהודית קודם שתתגייר.

מה ההבדל בינו ובין הרמב"ם (בשאלה הקודמת) בטעם הצווי של "והבאת אל תוך ביתך"?

ד. י"ג. והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה

רמב"ן ד"ה האחר כן תבוא אליה ובעלתה.
... ועל דרך הפסג יראה שאסור לבעול אותה עד שיעשה כל התורה הזאת, וזה טעם "ואחר כן תבוא אליה ובעלתה".

(כי תצא חשכ"ס)

ומה שאמר (י"א) "וחשקת בה ולקחת לך לאשה" - שיקחנה להיות לו לאשה אחר המעשים האלה אשר יצוה; וכן (בראשית י"ב ט') "ואקח אותה לי לאשה".

- xx 1. מה קשה לו בפסוקנו?
- x 2. לאיזו תפישה של פסוקנו הוא מתנגד?
- x 3. מה היא ראיתו מבראשית י"ב ט'?

ה. פסוקים י"ב-י"ג

ראב"ע ד"ה והנאת אל תוך ביתך וגלחה: יש אומרים שמא בעבור שצרה חשק בה, על כן תגלח.
 " ועשתה: תגדל, כדי להיות מאוסה בעיניו.
 " והסירה את שפלת שניה: שמא בעבור יופי מלוש חשק בה.
 " ובכחה: כדי להסיר שמחתו בה.
 " ירח ימים: אולי יקל חשקו.

מהי המגמה הכללית של כל הצוויים האלה לפי דעתך ובמה נבדלת דעתו מדעת הרמב"ם?

ו. י"א. וראית בשניה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה

אבן כספי ד"ה ולקחת לך לאשה

כבר הודעתין כי הפעולות שהם תנועות פעם יונחו על התחלות התנועות יאף על סבות ההתחלה, ופעם על התנועה בעודה, ופעם על תכליתה, וכל זה בכרך.

- xx 1. לאיזו מן המשמעויות השונות של הפעל הוא משייך את "ולקחת" של פסוקנו: ל"התחלות התנועות" או ל"סבות ההתחלה" או "לתנועה בעודה" או ל"תכליתה"?
- xx 2. מה הקשי שבפסוקנו שאותו רצה ליישב בדבריו הנ"ל?
- x 3. האם מסכים הוא עם הרמב"ן (שהובא בשאלה הקודמת) בפירושו המלים "ולקחת לך" - אם לא?

ז. י"ד. והיה אם לא חפצת בה ושלחת לנפשה ומכר לא תמכרנה בכסף.

רש"י ד"ה והיה אם לא חפצת בה:

הכתוב מנשרך מסופך לשנאותה.

מה רמז מצא רש"י לכך בלשון הכתוב?

ח. י"ו. ושלחת לנפשה

1) רמב"ן: אמרו בספרי: "ולא לבית אביה".

ולא ידעתי אם לומר שהיא יהודית ואין מניחין אותה לעזוב תורת ישראל ולשוב אל עמה ואל אלוהיה, או לומר שלא ישלחנה לבית אביה על-ידי שלוחים, כי יסייע ידו עוברי עבירה, אבל הוא יוציאנה מביתו לגור באשר תמצא, כי אולי תשאר בארץ-ישראל ותלך אחרי הבחורים ותנשא לאחד מהם:

- (א) מהו הדבר שבו היה הרמב"ן מסופק? ("ולא ידעתי...")
- (ב) מהי "העברה" שמפניה יש לחשוש?
- (ג) מה פירוש "תלך אחרי הבחורים" בהקשר זה?

2) מקרא כפשוטו (אהרליך) ד"ה ושלחת לנפשה:

שתהא בת חרין והרשות בידה לשוב אל עמה ואל אלוהיה. כי אם לא כן היה הכתוב אומר "ושלחת מביתך", כעין מה שנאמר בעבריה הגרושה (עיין דב' כ"ד א'), ולענין חרותה היה מוסיף "לחפשי". וכשהוא אומר ושלחת לנפשה, יש במשמע הלשון הזה שתעשה לנפשה כרצונה לכל דבר. וזו, כשהיתה לאיש הישראלי היה אלוקיו לה לאלוקים, ועתה כשהוא משלחה - הרשות בידה לשוב אל עמה ואל אלוהיה. ומכאן ראייה שלא היו העברים הראשונים קופצים אחרי גרים...

- x (א) מה ההבדל בינו ובין הספרי בפירוש הבטוי "לנפשה"?
- (ב) מה ההבדל בין אהרליך ובין הרמב"ן בפירוש מגמת הצווי "ושלחת לנפשה"?

(ג) בהמשך דבריו מביא אהרליך ראייה ממקום אחר במקרא "שלא היו העברים הראשונים קופצים אחרי גרים".
 מהו המקום שממס יכול היה להביא ראיתו?

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ קרית משה ירושלים.